

APOSTASIA

1. Concepte i definició

- Concepte
- Referència al Codi de Dret canònic catòlic

2. Història a Espanya

- República
- Guerra i victòria de la reacció
- Legislació dels anys de dictadura
- Concili Vaticà II, primera llei de llibertat religiosa.
- Evolució amb la fi de la dictadura
- Llei Orgànica de Llibertat Religiosa 1980
- Reacció de l'església

3. Situació actual

- Llei de protecció de dades
- Actuacions i sentències

4. Alguns exemples de l'estranger

- França
- Argentina

5. Alguns exemples d'altres religions

6. Alternativa d'Ateus de Catalunya

7. Com tramitar-la

- Impresos i models
- Informacions (bisbats)

1. Concepte i definició

1.1 Concepte

Segons el Diccionari de la Llengua Catalana

Apostasia:

- 1 f.** [LC] [RE] Acció d'abandonar algú la religió en què ha nascut per professar-ne una altra.
- 2 f.** [RE] Acció de trencar els vots un eclesiàstic o religiós catòlic.
- 3 f.** [LC] Acció d'abandonar, de desertar, totalment un partit.

Segons el Diccionario de la Lengua Española (RAE)

Apostatar:

(Del lat. *apostatāre*).

- 1. intr.** Negar la fe de Jesucristo recibida en el bautismo.
- 2. intr.** Dicho de un religioso: Abandonar irregularmente la orden o instituto a que pertenece.
- 3. intr.** Dicho de un clérigo: Prescindir habitualmente de su condición de tal, por incumplimiento de las obligaciones propias de su estado.
- 4. intr.** Abandonar un partido para entrar en otro, o cambiar de opinión o doctrina.

Nova redacció pendent de publicació Avance de la vigésima tercera edición

- 1. intr.** Dicho de una persona: Abandonar públicamente su religión.
- 2. intr.** Dicho de un religioso: Romper con la orden o instituto a que pertenece. *Apostató DE la orden y fue excomulgado.*
- 3. intr. p. us.** Abandonar un partido o cambiar de opinión o doctrina.

Segons Wikipedia:

Apostasia (del llatí apostasia, i aquest del grec ἀποστασία) és la negació, renúncia o abjuració a la fe en una religió. La mateixa paraula té altres significats: 1 és també la sortida o abandó irregular d'una ordre religiosa o institut, l'acte del clergue que prescindeix usualment de la seva condició, incomplint les seves obligacions clericals, o, de manera més general, l'abandonament d'un partit per entrar en un altre, o el canvi d'opinió o doctrina.

Es per tant un acte intel·lectual, en exercici del dret a la llibertat de consciència, que després de pensar racionalment es descobreix que la fe en que un estava adscrit no es correcte.

1.2. Al Codi de Dret canònic vigent, quatre cànons parlen específicament d'apostasia:

751 Es diu heretgia la negació pertinaç, després de rebut el baptisme, d'una veritat que s'ha de creure amb fe divina i catòlica, o el dubte pertinaç sobre la mateixa; apostasia és el rebuig total de la fe cristiana; cisma, el rebuig de la subjecció al Summe Pontífex o de la comunió amb els membres de l'Església a ell sotmesos.

1041 Són irregulars per rebre ordres:

...

2 qui hagi comès el delictes d'apostasia, heretgia o cisma;

...

1364 § 1. El apòstata de la fe, l'heretge o el cismàtic incorren en excomunió latae sententiae, queda ferma que prescriu l' c. 194 § 1, 2, el clergue pot ser castigat més amb les penes enumerades ? c. 1336 § 1, 1, 2 i 3.

§ 2. Si ho requereix la contumàcia prolongada o la gravetat de l'escàndol, es poden afegir altres penes, sense exceptuar l'expulsió de l'estat clerical.

1184 § 1. S'han de negar les exèquies eclesiàstiques, tret que abans de la mort haguessin donat algun senyal de penediment:

1 als notòriament apòstates, heretges o cismàtics;

2. Història a Espanya

2.1. República

La Constitució de la segona república deia:

Article 25. No podran ser fonaments de privilegi jurídic: la naturalesa, la filiació, el sexe, la classe social, la riquesa, les idees polítiques ni les creences religioses.

...

Article 27. La llibertat de consciència i el dret de professar i practicar lliurement qualsevol religió queden garantits al territori espanyol, llevat del respecte degut a les exigències de la moral pública.

...

Ningú podrà ser compel·lit a declarar oficialment les seves creences religioses.

...

Article 48. ...L'ensenyament serà laic, farà del treball l'eix de la seva activitat metodològica i s'inspirarà en ideals de solidaritat humana.

La seva clara posició feia casi innecessari regular l'apostasia.

Ley de Confesiones y Congregaciones Religiosas, aprobada el 17 de mayo de 1933 por las Cortes constituyentes (veure el text complert a <http://www.segundarepublica.com/index.php?id=75&opcion=6>)

Tampoc en aquesta llei es regula l'apostasia.

2.2 Guerra i victòria de la reacció

El posicionament de l'església catòlica espanyola a favor de la rebel·lió militar declarant la guerra "Santa Cruzada" fa impossible cap mena de posicionament a favor del dret abandonar la fe, en la zona dominada per els sediciosos, ja que podia suposar l'afusellament immediat.

2.3 Legislació dels anys de la dictadura

Un cop instaurada la dictadura es publiquen dues lleis fonamentals que toquen el tema religiós

FUERO DE LOS ESPAÑOLES 17 de julio de 1945

Artículo sexto

La profesión y práctica de la Religión Católica, que es la del Estado español, gozará de la protección oficial.

Nadie será molestado por sus creencias religiosas ni el ejercicio privado de su culto. No se permitirán otras ceremonias ni manifestaciones externas que las de la Religión Católica.

LEY FUNDAMENTAL DE 17 DE MAYO DE 1958 POR LA QUE SE PROMULGAN LOS PRINCIPIOS DEL MOVIMIENTO NACIONAL

II La Nación española considera como timbre de honor el acatamiento a la Ley de Dios, según la doctrina de la Santa Iglesia Católica, Apostólica y Romana, única verdadera y fe inseparable de la conciencia nacional, que inspirará su legislación.

Cap de les dues dóna massa possibilitats a l'abandó de la fe, tot i les evidents contradiccions que contenen.

2.4 Concili Vaticà II, primera llei de llibertat religiosa

Una altra llei important de la dictadura es la Ley de Libertad Religiosa, que el règim es veu obligat a promulgar a la vista de la nova doctrina del concili Vaticà II. Doctrina que es manifestava en la Declaració de Llibertat religiosa que proclama que "el dret de llibertat en matèria religiosa, fonamentat en la dignitat de la persona humana, cal que sigui reconegut a l'ordenament jurídic de la societat, de forma que arribi a convertir-se en un dret civil" (com veieu l'església catòlica no defensa la llibertat de consciència).

La Ley de Libertad Religiosa de 28-6-67, (<http://www.boe.es/boe/dias/1967/07/01/pdfs/A09191-09194.pdf>) inclou inestimables joies del confesionalisme de l'estat, destacarem però els dos elements que després seran decisius en el tema de l'apostasia:

Artículo sexto.- Uno. Conforme a lo dispuesto en el artículo 42 del Código Civil, se autorizará el matrimonio civil cuando ninguno de los contrayentes profese la religión católica, sin perjuicio de los ritos o ceremonias propias de las distintas confesiones no católicas que podrán celebrarse antes o después del matrimonio civil en cuanto no atenten a la moral o las buenas costumbres.

...

Artículo treinta y uno.- La prueba de que se profesa o no una confesión religiosa no católica se efectuará conforme lo dispuesto a los artículos siguientes.

Artículo treinta y dos.- Uno. La adscripción a una determinada confesión religiosa se acreditará mediante certificación del ministro competente para extenderla.

Dos. La no adscripción a una confesión religiosa se acreditará mediante declaración del interesado.

El abandono de una confesión religiosa exigirá la prueba de que el mismo ha sido comunicado al ministro competente de la religión que hubiere sido abandonada.

Artículo treinta y tres.- Se entenderá que cualquier cambio de adscripción religiosa no afecta a las obligaciones que han sido contraídas en virtud de una adscripción confesional anterior.

Sorprenentment el tardó franquisme reconeix l'existència de persones no creients via resoldre el problema del matrimoni civil, però inventa, pressionat per l'església, la necessitat de que per poder casar-se per el dret civil cal aportar la "certificació d'apostasia" emesa per l'església corresponent, en pràcticament tots els casos de la catòlica, que serà el mecanisme que després de la transició democràtica es farà servir per "apostatar".

Resumint després de la Ley de libertad religiosa de 1967 els ciutadans que volien casar-se per el dret civil tenien que comunicar l'apostasia a l'església que després de posar una nota al marge de la inscripció del baptisme emetia un certificat de l'abandó de la fe de l'interessat.

2.5 Reacció de l'església

Evolució amb la fi de la dictadura. La Constitució de 1978 no aborda el tema, encara que reconeix clarament el dret a la llibertat de consciència, encara que expressat amb altres paraules:

Artículo 16.

1. Se garantiza la libertad ideológica, religiosa y de culto de los individuos y las comunidades sin más limitación, en sus manifestaciones, que la necesaria para el mantenimiento del orden público protegido por la Ley.

2. Nadie podrá ser obligado a declarar sobre su ideología, religión o creencias.

3. Ninguna confesión tendrá carácter estatal. Los poderes públicos tendrán en cuenta las creencias religiosas de la sociedad española y mantendrán las consiguientes relaciones de cooperación con la Iglesia Católica y las demás confesiones.

2.6 Llei Orgànica de Llibertat Religiosa de 1980

(<http://ateus.org/docs/legesp.htm#leylibertad>)

Aquesta llei tampoc regula l'apostasia encara que també anomena la incrementa.

Artículo Segundo.

Uno. La Libertad Religiosa y de culto garantizado por la Constitución comprende, con la consiguiente inmunidad de coacción, el derecho de toda persona a:

a.- Profesar las creencias religiosas que libremente elija o no profesar ninguna; cambiar de confesión o abandonar la que tenía; manifestar libremente sus propias creencias religiosas o la ausencia de las mismas, o abstenerse de declarar sobre ellas.

Però més endavant deixa fora algunes organitzacions no estrictament religioses, però que constitueixen opcions de consciència, com ara l'ateisme i l'agnosticisme:

Artículo Tercero.

Uno...

Dos. Quedan fuera del ámbito de protección de la presente Ley las actividades, finalidades y entidades relacionadas con el estudio y experimentación de los fenómenos psíquicos o parapsicológicos o la difusión de valores humanísticos o espirituales u otros fines análogos ajenos a los religiosos.

Com es pot veure l'objectiu de la llei només era consolidar els privilegis de l'església catòlica, aconseguits amb una constitució prou ambigua i la renovació del concordat amb els acords del 76 i 79, amb la Santa Seu. Però de regular l'apostasia res de res. Cal per tant acollir-se al sistema anterior que tenia previst l'església catòlica, que és el que s'havia establert durant la dictadura al dictat de la jerarquia eclesiàstica.

Reacció de l'església davant l'allau de "defeccions" de la fe catòlica. Durant el final dels 60 i els 70 els ciutadans que es volien casar per el dret civil van apostatar tranquil·lament, però un cop vist que la democràcia estava als seus peus, els bisbats comencen a posar pegues al tràmit d'apuntar i certificar l'apostasia i comença un estira i arronsa entre els que volien marxar de l'església i els bisbats, que segons el tarannà del bisbe, es feia més o menys feixuc el aconseguir el document que declarava a les persones que ja no eren seguidors d'una reaccionària i conservadora institució.

Els anys 80 van ésser com una mica de treva però els 90 recuperen la bel·ligerància, especialment per la gran quantitat de gent que es declara apostata, el moviment gai juga un paper important en aquest afer i les associacions d'ateus i laïcistes comencen a treballar per facilitar els tràmits.

Enrabetada, una part de l'església espanyola, amb l'aprovació d'un Vaticà conservador cada cop més escorat cap al dret medieval, es neguen a acceptar el tràmit que els ciutadans canalitzen cap a l'Agència espanyola de protecció de dades.

3 Situació actual

3.1 Llei de protecció de dades

(http://www.agpd.es/portaleswebAGPD/canaldocumentacion/legislacion/estatal/common/pdfs/Ley-15_99.pdf). L'aprovació de la *Ley Orgánica 15/1999, de 13 de diciembre, de Protección de Datos de Carácter Personal*, dona esperances a que el dret a abandonar una fe sigui al mateix temps el dret a abandonar una religió, Però les denúncies a l'Agència no són acollides amb totes les seves conseqüències i són resoltes de forma peculiar, ja que accepten el procediment de la dictadura, inspirat per l'església, i ordena als bisbats que anotin al llibre de baptismes la situació d'apòstata dels ciutadans que ho demanin i els emeti un document acreditatiu de la situació, en lloc d'exigir que si algú ho demana es destrueixi el registre de l'arxiu.

Dos bisbats, València i Madrid, s'oposen a les resolucions de l'Agència i presenten recurs davant de l'Audiència Nacional, que en primera instància resol a favor de l'Agència de protecció de dades.

Els bisbats, conscients que en algun moment trobaran algun jutge que acceptarà els seus arguments presenta recurs davant del Tribunal Suprem que per sentència de data 19 de setembre de 2008 (<https://supremo.vlex.es/vid/-44284960>) on es diu entre altres coses:

Los razonamientos que el Tribunal "a quo" hace en el quinto de los fundamentos jurídicos de la Sentencia para reputar los Libros de Bautismo, ficheros en los términos definidos en el precitado art. 3 .b), no pueden ser aceptados. La Sala de instancia estima que los que ella reputa datos de carácter personal, refiriendo como tales, al menos, el nombre y apellidos del bautizado y el hecho mismo de su bautismo, están recogidos en los Libros de Bautismo, con arreglo a criterios preestablecidos que permiten su tratamiento, considerando la expedición de una partida de bautismo, como una forma de tratamiento de datos personales.

Sin embargo, no cabe aceptar que esos datos personales, a que se refiere la Sala de instancia, estén recogidos en los Libros de Bautismo, como un conjunto organizado tal y como exige el art. 3.b) de la LO 15/99 , sino que resultan son una pura acumulación de estos que comporta una difícil búsqueda, acceso e identificación en cuanto no están ordenados ni alfabéticamente, ni por fecha de nacimiento, sino sólo por las fechas de bautismo, siendo absolutamente necesario el conocimiento previo de la Parroquia donde aquel tuvo lugar, no resultando además accesibles para terceros distintos del bautizado, que no podrían solicitar ajenas partidas de bautismo.

Es curiós comprovar que l'estructura dels llibres de baptisme es la mateixa del Registre Civil de naixements, ja que l'estat ho va copiar de l'església, i aquells sí que són considerats fitxers. Paga la pena llegir tota la sentència per veure les contradiccions i maniobres per justificar l'injustificable. I sobre tot el vot particular on es poden veure raonaments, coincidents amb la sentència de l'audiència nacional, molt més rigorosos.

3.2 Actuacions i sentències

Els diferents bisbats van negant-se a fer alguna cosa amb les apostasies, en algun cas prenen nota i en altres casos ni contesten, al·legant la sentència del TS. Però el ciutadans i ciutadanes segueixen desitjant desvincular-se de forma constatable sense tenir que fer una declaració pública, en això la *Constitución* els empara.

Al marge de l'anàlisi sobre aquesta actuació de l'església i les seves conseqüències legals el cert es que constantment moltes persones tramiten la comunicació de l'apostasia a l'església i cal recordar que en dues ocasions el Congreso de los Diputados ha rebutjat propostes de regulació de l'apostasia.

Es a dir la situació actual es que l'església no fa cas dels drets de les persones ni de les lleis nacionals i internacionals, la majoria dels polítics es fan el desentès en lloc de regular una demanda tant sentida sobre els drets individuals relacionada amb la llibertat de consciència, i la justícia fa equilibris per justificar l'injustificable.

4. Alguns exemples de l'estranger

Tot i que l'apostasia , per el que ja hem vist de la seva historia, es un tema molt *español*, mica a mica es va obrint camí en altres països vegem-ne exemples

4.1 França

Departament de Manche (El Canal, França):

El bisbe catòlic condemnat pel Tribunal Superior de Coutances.

El Tribunal Superior de Coutances (Manche), per sentència de data 6 d'octubre de 2011, ha decidit en un assumpte tan important i que tindrà un impacte molt més enllà de Normandia.

Un ciutadà, igual que milions dels nostres conciutadans, va ser batejat per iniciativa dels seus pares durant la seva infància. Arribada l'edat adulta, va voler que no s'incloués en els arxius de l'Església Catòlica (en aquest cas en el qual aquesta diu "registre baptismal"). De mala gana, es va acordar, la col·locació del seu nom en una llista de apòstates.

No al registre i arxiu de les dades dels apòstates!

Això no és el que el nostre amic volia, en efecte:

- Les dades dels apòstates segueixen depenent d'una norma interna de l'Església catòlica, el codi de dret canònic: en ella, convertir-se en apòstata, ha demostrat ser extremadament perillós en el curs de la història.
- És a més una amenaça a la vida privada, subjecta als capritxos del govern d'una religió estrangera, format per estrangers.

No obstant això, el Codi Civil estableix en l'article 9 que tota persona té dret al respecte de la vida privada, que inclou "qualsevol informació relativa a la persona". El tribunal es va limitar a constatar que: "L'haver estat batejat per l'Església Catòlica és un esdeveniment que constitueix una informació íntima i personal sobre un individu ... i aquest esdeveniment està sota la protecció de l'article 9 del Codi Civil"

El tribunal, seguint el seu argument, lògicament conclou: "L'existència d'una menció del baptisme en un registre accessible a terceres persones diferents de l'interessat (...) és en si una revelació d'aquest fet que afecta la intimitat de la persona" Com a conseqüència al bisbe se li va ordenar, sota penes, esborrar abans de 30 dies ", per exemple, posant sobre tinta negra indeleble" la referència al baptisme.

Les coses són així: la llei civil és incompatible amb les subtils jurídiques de l'Església Catòlica, ni de cap església, i requereix mesures molt simples per protegir les llibertats individuals i col·lectives. La decisió del TGI (Tribunal de Gran Instance de Coutances (Manche) és una prova. Creient que podia impressionar als tribunals en l'audiència, l'advocat del bisbe havia amenaçat de "desenes de milers" de casos similars, per la seva banda La Libre Pensée coincidir en el presagi, i en tot cas crida els ciutadans

a organitzar-se per defensar la llibertat absoluta de consciència, el respecte ple a les llibertats individuals i col·lectives i contra el poder del clericalisme.

4.2 Argentina

Des de fa alguns anys la *Asociación Civil de Ateos en Argentina* (<http://www.argatea.com.ar/>) organitza apostasies col·lectives en base a la Lei de Habeas Data (protecció de dades)

5. Alguns exemples d'altres religions

(tret de l'entrada Apostasia de Wikipedia)

A l'Islam. La apostasia a l'Islam (en àrab ارتداد, irtidād o ridda) es defineix com el rebuig en paraules o actes de l'Islam per part de qui ha estat el seu seguidor. L'apostasia de l'Islam és objecte de controvèrsia, doncs mentre que per a molts musulmans, sobretot des d'una perspectiva rigorosa, és condemnable amb la pena de mort segons la Sharia (llei islàmica) aplicable a diversos països (Aràbia Saudita, Kuwait, Mauritània, Sudan , Afganistan fins al 2001 ...), per a altres no ha de ser castigada.

Hi ha més països que sancionen penalment l'apostasia, encara que no preveu la pena de muerte.

Les quatre Madh'hab (escoles de la jurisprudència islàmica-Fiqh-) i els dotze shi'a Jafari (juristes principals) acorden que un home musulmà assenyat que apostati ha de ser ejecutado.

La diferència en el càstig amb l'apostasia femenina és que la dona ha de ser ficada a la presó i executada només en casos determinats. D'acord amb Wael Hallaq, cap de les lleis d'apostasia ve del Corán.

Els actes que constitueixen apostasia inclouen:

- L'ateisme.
- L'Agnosticisme.
- El politeisme.
- L'adoració a una forma material de déu.
- La renúncia o abjuració a la fe musulmana.
- El qüestionament de que Mahoma fos profeta.
- Accions blasfemes, com cremar l'Alcorà.
- Posicions contràries als Ulemes.

En la societat islàmica, l'apostasia es prova amb el testimoni acordat de dos musulmans adults.

6. Alternativa d'Ateus de Catalunya

- Apostasia (versió en català): http://ateus.org/?page_id=49
- Apostasia (versió en castellà): http://ateus.org/?page_id=10

7. Com comunicar-ho a l'església catòlica

7.1 Explicació procediment:

- Apostasia (versió en català): http://ateus.org/?page_id=49
- Apostasia (versió en castellà): http://ateus.org/?page_id=10

7.2 Documents:

- Model d'apostasia (versió en català):
http://ateus.org/docs/Formulari_apostasia_2011.pdf
- Model d'apostasia (versió en castellà):
http://ateus.org/docs/Formulario_apostasia_2011.pdf
- Llistat de totes les diòcesis d'Espanya:
<http://www.conferenciaepiscopal.es/index.php/mapa-ecclesiastico.html>